

keztében elengedhetetlenül szükséges, hogy a tanítófilmek scénáriumát mindenkor szakképzett és a film hatásait ismerő pedagógusok készítsék. Csak az ilyen pedagógusok közreműködése biztosíthatja a tanítófilmek fejlődésének korlátlan lehetőségeit. Mert csak gondoljunk arra, hogy még milyen lehetőségeket rejt magában a hangos és színes tanítófilmek bekapcsolása a tanításba. Ma már mind a kettő megoldott problémának tekinthető, megvalósításuk csak anyagiak kérdése. Éppen most tökéletesítették annyira a hangos gépeket is, hogy már alacsony és magas rezgésű hanghullámokat is képes visszaadni a leadógép, (Wide range) az eddig vetített közepes rezgésszámú hanghullámokkal szemben, aminek következtében ma már olyan hangok is hallhatóak, amilyeneket eddig nem volt módunkban helyes tisztasággal hallhatóan leadni. Ugyszintén a színesfilmek terén is újabban két olyan találmány áll rendelkezésre, amellyel megoldódnak tekinthető a színesfilmzés, ezek a „technikolor“ és „agfakolor“ eljárások. Ma már nem egy technikolor eljárással készült színes amerikai játékfilmben gyönyörködhetett a közönség. Mert az lesz az igazi filmmel való tanítás, amikor a patak csobogását és a természet színpompáját varázsoljuk a tanterem vetítővásznára. Az ilyen filmnek feltétlenül meg lesz a lélekformáló hatása is, mert hisz a teremtés csodáját vittük közelebb a lelkekhez.

Forgách Géza,

2. Oktatófilm a gyakorlatban.

Mint ismeretes, iskolai filmoktatásunk ügye az 1936/37. iskolai évben hatalmas lépéssel jutott előbbre akkor, amikor közép- és középfokú iskoláink jelentős része megkapta a filmvetítógépet és ezzel egyidejűleg megkezdődött az oktatófilmek iskolai bemutatás céljából való kölcsönzése is.

A vetítógépek szétküldését, beállítását, működésének bemutatását és javítását, valamint az összes adminisztratív munkákkal együtt az oktatófilmek kölcsönzését budapesti központi szerv, a VKM. *Oktatófilmkirendeltség* végzi.

Iskolai szemléltetésügyünk e szerv működésének kezdetével bejutott abba az útba, amelynek továbbfolytatása az ideálként kitűzött szemléltetési módhoz vezet. E rövid cikk keretében vizsgálni kívánjuk, hogy az iskolai filmvetítésnek mostani rendszere *hogyan működik, milyen anyagi és elfoglaltságbeli terheket jelent és mikéni tehető sikeresebb.*

Lássuk először a vetítésnek technikai részét.

Az iskolák a vetítógépen kívül megkapták az eddig elkészült VKM oktatófilmek jegyzékét — egyelőre meglehetősen korlátolt számú film áll csupán rendelkezésre —, egy szillabusznak nevezett ismertetőt minden egyes filmről (tartalmazza a film hosszát, pergésidejét, alkalmassági minőségét, képközi szövegeit és ajánlását) és végül különféle prospektusokat, amelyek a *Terta* keskenyfilm-vetítőkészülékre, annak szerkezetére, hibáinak kijavítására és okszerű kezelésére vonatkoznak.

A jegyzék és a szillabus segítségével a szaktanár kiválasztja a vetíteni kívánt filmet és kitölt egy — meglehetősen szabott formában meg-

kívánt — *igénylő-lapot*, amelyben kéri a film elküldését minimálisan 21 nappal későbbi időpontra. A megküldött film 72 óráig maradhat kölcsönzési helyén, annak elteltével a *Kirendeltség* borítópapirosában, a filmhez mellékelte *Jelentést* kitöltve postai csomagként visszaküldendő. Könynyebbséget jelent újabban, hogy sem visszacsévélni, sem pedig az esetleges szakadásokat kijavítani visszaküldés előtt nem kell; ugyanezek a műveletek azonban — természetesen — az iskolában történő ismételt bemutatás, előzetes vetítés alkalmával végrehajtandók.

Amíg a filmjegyzékek és szillabusok kemény papirosra erősítve a tanári szobában, illetve egyes példányok a gyakran igénylő szaktanároknál vannak, addig a többi nyomtatványok, ragasztószerek, kézi csévéző, saját csévék, olaj, tisztogató ruha, stb. célszerűen a vetítőhelyen levő fiókos asztal tetején és belsejében állanak. Az állóképes — epizkopikus és diapozitív — vetítéssel szerzett tapasztalatok itt elősegítették a filmvetítés technikai berendezési kérdéseinek megoldását. Bebizonyosodott, hogy a *vetítést legcélszerűbb külön helyiségből végezni*. A vetítőszoba és a vászon elhelyezési terme — fizikai, kémiai előadóterem — között a szóbeli összeköttetést külön fali ablak biztosítja, külön nyílása van természetesen a fénysugárnak és megfelelően, kettősen szerelt villanykapcsoló teszi lehetővé, hogy a vetítőszobából is diszponálni lehessen az előadóterem lámpái felett. Maga a vetítőgép állványszerűen van elhelyezve; ezzel érjük el, hogy a fénysugár magasan a tanulók feje felett halad, az állvány legcélszerűbben pedig olyan, hogy rajta a filmvetítőgép és állóképvetítőgép kicserélése elmozdulás nélkül, sínszerűen és lehetőleg könnyen végezhető legyen. E berendezésekhez szervesen tartozik a kétféle vetítívászon — állóképek és mozgókép számára —, azokhoz felgördítőszerkezet, valamint az elsötétítő függönyzet, tekintettel esetleg a modern szellőztetési megoldásokra is (elsötétített folyosó vagy ventilátor),

Ebből a vázlatos és a valóságos munkálatok összeségét korántsem tartalmazó felsorolásából is látható, hogy a filmvetítőgép megfelelő kezelhetőségének csupán *külső feltételei is* mennyi kiadással, fejtőrésel és állandó gonddal járnak.

A gyakorlatban még a következő munkák mutatkoztak szükségesnek a filmkölcsönzési eljárással kapcsolatban:

- 1) *irodai jegyzék* felfektetése az igényelt filmek címével, az igénylő szaktanár nevével és az igénylés, érkezés, bemutatás, valamint a visszaküldés napjának megjelölésével,
- 2) sokszorosított *igénylő-lapok* készítése,
- 3) *a vetítőgép mellé függesztett kartonos jegyzék*, amelyik a gép igénybevételénél nyújt személy és időszerinti kimutatást.

* * *

Szerényen dotált korszakunkban nem elhanyagolható kérdés az sem, hogy a *vetítés mibe kerül az iskolának?*

Az igénylő levelezőlap elküldése vidékről	0·10 P
a film átvételekor fizetendő	0·10 „
visszaküldéshez szállítólap	0·11 „
visszaküldés díja (postai csomag)	0·70 „
készkiadás egy filmmel kapcsolatban	1·01 P

Ehhez az összeghez még a következő tételek járulnak:

- különbéle papírosok a jegyzékekhez és kimutatásokhoz,
- zsinég, pecsétviasz, ragasztószer,
- áramfogyasztás (a gépben 500 W+melléklámpák),
- fogyó segédanyagok: olaj, vazelin, ragasztószer a szakadt filmekhez, szarvasbőrrongy stb.

* * *

A vázolt berendezések és kiadások — ismétlem! csupán a *lehetőségét* adják meg a filmvetítésnek. Maga a filmmel való oktatás ezeken a materiális kereteken túl szellemi adottságok közé is bele kell illeszkedjen. Értem ez alatt — feltételezve a teljes jószándékot — a tanár technikai készségét, modern irányokkal szemben tanúsított hajlékonyságát és nem utolsósorban azt, hogy hajlandó az oktatásnak film révén való eredményesebbé tételéért saját kényelmét is alkalomadtán feláldozni. Mellőzve a többi tényezőt, most csak azzal akarok foglalkozni: megtalálható-e minden tanárban a filmvetítéshez szükséges technikai készség?

Az eddigi jegyzékekben szereplő filmek túlnyomórésze földrajzi, kisebb számban található természetrajz, fizika, vegytan-árúismeret, magyar, latin, történelem, művészettörténet és egészségtan tárgyakkal kapcsolatosak is. Már ennyiből is önként értetődik az a máig kialakult helyzet, hogy a *vetítést túlnyomórésztben a geográfus, illetve a fizikus végzi, ő mutatja be nem csupán a saját tárgyára vonatkozó filmeket, hanem irányítja, sőt sokszor teljesen végzi a többi tárgyak vetítési óráinak műszaki részét is.*

Már az eddigi csekély számú tapasztalat is megmutatta, hogy minden egyszerű kezelés ellenére *sem bízható minden egyes tanító egyénre a vetítógép önálló, tanórai kezelése.* Aránylag kisebb a kár, ha egy-egy hozzá nem értő vetítési zavarából csak füstbement vetítési óra származott, — az esetek nagyrésztében komoly baj, anyagi kár, sőt az áramhasználat folytán életveszély is előállhat. Feltétlen szükség van tehát e tekintetben valamelyes *vezetésre, felügyeletre*, ami természetesen a fizika, földrajz szaktanárának idejéből vesz el s rá rója a felelősséget is. Ne gondolja senki, hogy ez szóra is alig érdemes idő és felelősség! Iskolánkban — 6 osztályos női felsőkereskedelmi — átlagos igénybevétel mellett a vetítógép hetenként 4 órát pergett, ami a tisztogatással, olajozással, egyéb kezeléssel és helyrerakással együtt bizvást vehető heti 6 órai gép melletti elfoglaltságnak. Ha ez egy tanárra hárul: heti 6 órai elfoglaltság, ami a mostani írásbeliségtől megterhelt tanári munkához *pluszként* járul, — elsiklani e fölött nem lehet! Hangsúlyozom azonban, hogy ez a vetítési átlag az első „*filmesített*“ esztendőé; a kihasználást

most még sok tényező korlátozta s a filmigénylések száma — ha a szemléltetésnimmel kapcsolatosan kitűzött célt komolyan meg akarjuk valósítani — feltétlenül *emelkedni* fog.

Kétféle megoldás kínálkozik itt. Az *egyik* az lenne, hogy minden tanár, akinek tárgya vetítéssel kapcsolatos, nyerjen szakszerű kiképzést az összes vetítési munkálatokban: tehát nemcsak magában a tanórai feltétlenül biztos kezelésben, hanem a visszacsévéelésben, ragasztásban, olajozásban, egyszerűbb zavarok kiküszöbölésében stb. — olyannyira, hogy *kartársának hívása nélkül*, teljesen önállóan végezhesse a vetítést. A *másik* megoldás: konkrét intézkedéssel jelöltessék ki a tantestület azon tagja — esetleg több tagja — aki a vetítést szakszerűen, órarend alapján mérlegelt időben végzi mindenki számára és akire általában a vetítőgép felelősség mellett bízatik. Ennél a megoldásnál azonban számolni kell azzal, hogy *vetítő-tanár* bizonyos arány szerint *mentesüljön más elfoglaltság alól*.

A két megoldás mindegyike lehet kevésbé kielégítő egy vagy más szempontból, bizonyos azonban, hogy valamiképpen az iskolai vetítésnek ezt a személyinek nevezhető részét rendezni kell, még pedig intézményesen, különben az a veszély fenyegeti a filmoktatást az ujdonsági inger elmúltával, hogy kellemetlen és mindenki által lerázni kívánt feladattá válik a vetítés. Ez pedig az összes előnyök és célok halálát jelenti.

* * *

Magától értetődik, hogy az a tanár, aki lelkiismeretesen fogja fel hivatásának minden mellékteendőjét, tehát a vetítések ügyét is, a tanév kezdetén (vagy ha tudja beosztását: már a megelőző szünetidőben is) gondosan át fogja tanulmányozni a filmjegyzéket és szillabusokat, össze fogja vetni az általa tanítandó tárgy anyagával és lehetőség szerint pontosan meg fogja jelölni az időt, amikor a tananyagrészzel összefüggésben levő film vetítését végezni akarja. Kiválasztva a bemutatni kívánt filmeket, együttes jegyzékben előre nagyobb időszakokra is kérheti egyetlen igényléssel: ha a Kirendeltség pontosan végzi a filmek küldését, ilyen csoportos és különböző időpontú igényléseknél is jelentős anyagi könnyebbséget okozhat az iskoláknak, egyben pedig az általános kölcsönzési helyzet felett is nagyobb áttekintést nyer. Kétségtelen azonban, hogy igen jó szolgálat lenne a szaktanár számára, ha tárgyanként és évfolyamonként szétválasztott, esetleg időbeosztással is ellátott *filmjegyzék-szillabusokat küldenének központilag minden iskolához*. Távol áll tőlem, hogy az uniformizáló törekvések korszakában még a filmbemutató kezdeményezését is el akarnám venni a szaktanártól, azonban lehetségesnek tartok bizonyos egységes intézkedéseket, amelyek egyes filmek bemutatását előírnák, másokét csupán ajánlanák, tekintettel arra, hogy a tanmeneteknek újabbban erősebb kihangsúlyozása révén a felső tanügyi hatóságoknak módjuk van a tanítást az eddigénél jóval egységesebbé tenni. *Az egyes diszciplínák felett álló nevelő jellegű filmek bemutatásának kötelezővé tételével pedig az egyetlen nevelési szempontok kidomborítására van a felsőbbeknek rendkívül hatályos eszköze.*

Végére hagytam a legfontosabbat és a legközismertebbet a filmoktatás kérdésében: igazán eredményre vezető, egyben pedig az iskolákat anyagilag meg nem terhelő eszközzé csak akkor válik a film, ha az iskolatípusonként kiválogatott *minimum garnitúrák minden egyes tekercse minden iskolának saját tulajdona lesz s akkor mutatja be a tanár, amikor annak szükségét látja.*

Egy azonban bizonyos. S ez az, hogy a filmoktatás mai állapota nem végleges helyzet, hanem *kezdet, sőt a kezdet kezdete*, amelyet sokszorosan kell megbeszélni megvitatni — *a vetítő tanárok föltétlen bevonásával!* — hogy mielőbb betölthesse az oktató munkában megillető helyét.

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Csodagyerekek

Első közlemény.

Bevezetés. Nemcsak nálunk, hanem elmondhatjuk, hogy az egész világon valami nagyon nehezen megmagyarázható nyugtalanság, lázas türelmetlenség lett úrrá az embereken. Ugyanis nagyon sokan nem győzik bevárni a dolgok természetes fejlődését, erőnek erejével meg akarnak gyorsítani minden lassú, de folyamatos és természetes haladást, mintegy meg akarják mindenben előzni korukat, így a gyermeknevelésben is. Sokan a gyermekkor lassúnak képzelt és folyamatos fejlődését is meg akarják gyorsítani, ifjút, felnőttet akarnak belőle mielőbb nevelni s nem hagyják, hogy gyermek lehessen a gyermek. Korunk mohó felvilágosító lázban ég. Már a három éves gyermeket is felvilágosítani kívánják egyes körök arról, hogy „hol volt, mielőtt megszületett, hol jött ki“, stb. (L. Gyermeknevelés 1935. évf. júliusi számát a 78. oldalon).

Korunk minden téren megnyilvánuló lázas türelmetlenségének következménye az a tömegtelen sok csodagyerek is, akiket úton-útfélen, privátlakásokban és nyilvános termekben mutogatnak. Csodagyerek itt, csodagyerek ott, csodagyerek mindenütt! Alig van ma már család, hol csodagyerek nem volna. Olyan kínosan nagy a túltermelés, hogy ma már csak a józanul gondolkodni tudó családok nélkülözik csupán a csodagyerekeket. Felette jellemző sajátása korunknak, hogy tengernyi sok az okos gyermek s ezzel szemben feltűnően kevés az okos felnőtt. Sokan korunkat a középszerű, átlagemberek korának tartják. Sőt Kornis Gyula „Az államférfi“ c. munkájának I. kötetében ezeket írja: „Európszerte a politikai mikrokefália aggasztó méreteket ölt. Ujabbán még Angliában, a politika klasszikus hazájában is panaszkodnak, hogy a nagy politikai vezéregyéniségek tünedezőben vannak. A többi országban még csüggedtebben elmélkednek arról, hogy végzetesen kevés ma a nagy tehetségű és hivatott államférfiak száma“. Ez pedig felette veszedelmes jelenség, mert a politikától függ a népek millióinak jó, vagy balsorsa.